

Olsztyn, 11.04.2023 r.

Dr hab. Andrzej Korytko, prof. UWM
Instytut Historii
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie



**Recenzja głównego osiągnięcia naukowego dr. Michaela Greena
w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia**

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Dr M. Green jako główne osiągnięcie naukowe wskazał cykl tematyczny publikacji naukowych zatytułowany: *Życie prywatne i prywatność w XVII–XVIII wieku w Europie Zachodniej (Francja, Anglia, Republika Zjednoczonych Prowincji)*. Jest to cykl powiązanych tematycznie publikacji naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2b ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dn. 20 lipca 2018 r. Cykl składa się z monografii, edycji źródłowej, dziewięciu artykułów naukowych oraz dwóch rozdziałów w monografiach zbiorowych (w tym jeden na etapie druku, którego nie będę brał pod uwagę, ponieważ nie spełnia wymogów określonych w art. 219 Ustawy). Jak sam Habilitant stwierdza, przedstawione do oceny publikacje dotyczą analizy tytułowej problematyki z poziomu dwóch perspektyw badawczych: pierwsza związana jest z zagadnieniami edukacyjnymi, zawodowymi i religijnymi w kontekście życia prywatnego, druga koncentruje się na egodokumentach jako źródłach historycznych. Obydwie perspektywy, zdaniem Habilitanta, pozwoliły Mu na głębszą analizę m.in. wyborów ścieżek edukacyjnych i rozwoju karier, pokazując przy tym te elementy, które determinowały uzyskiwanie jak najlepszego statusu w społeczeństwie nowożytnym.

Do tzw. perspektywy pierwszej Habilitant zaliczył w autoreferacie cztery artykuły. Wszystkie dotyczą hugenockiej edukacji i stanowią kontynuację badań, które M. Green prowadził jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora. W artykule *A Huguenot*

Education for the Early Modern Nobility („Huguenot Society Journal, 2013, vol. 30, 1, s. 73-92) dokonał analizy popularności hugenockich nauczycieli wśród niderlandzkich i angielskich elit szlacheckich. Podjął się próby odpowiedzi na pytania, dlaczego przedstawione w tekście rodziny zatrudniały hugenotów jako prywatnych nauczycieli. Słusznie zauważył, że wybór wychowawcy zależał w głównej mierze od wyznania rodziny. W rodzinie protestanckiej religia w znacznym stopniu determinowała zatrudnianie hugenotów, a ich popularność jako wychowawców wzmacniała znajomość języka francuskiego i wywodzenie się z francuskiego kręgu kulturowego. Jeśli wybór do analizy poszczególnych stadhouderów nie budzi wątpliwości i jest w pełni uzasadniony, to zabrakło w artykule słowa wyjaśnienia, dlaczego akurat te a nie inne rodziny szlacheckie zostały poddane badaniu. Czy wybór był podyktowany wyłącznie w kontekście zatrudnianych przez nich nauczycieli (np. Jean Rou, Paul de Rapin-Thoyras) i czy te rodziny są w jakimś stopniu reprezentatywne? Gdyby jeszcze Autor pokusił się o wskazanie, jakie rodziny należałoby przebadać obraz byłby pełniejszy, a czytelnik i piszący te słowa nie czułby niedosytu. Niejako na marginesie dodam, że w tekście nie dostrzegłem krytyki teorii Norberta Eliasa, o której wspominał M. Green w autoreferacie.

W drugim artykule *Wpływ hugenotów na edukację niderlandzkiej szlachty* („Przeгляд Nauk Historycznych”, 2018, t. 17, nr 2, s. 253-268) M. Green doszedł do wniosku, że hugenotów można „postrzegać jako swojego rodzaju pośredników między własną kulturą a kulturą krajów, w których pracowali” (s. 265). Powtórzył też pewne ustalenia z poprzednich wydawnictw, czego zresztą nie kryje, gdyż tekst jest oparty „na wcześniejszych publikacjach dotyczących edukacji hugenockiej” (s. 253, przyp. 1). Zaprezentowana w artykule teza o pośrednictwie kulturowym może nie jest zbyt odkrywczą, ale skłania do refleksji i próby odpowiedzi (która w tekście ostatecznie nie wybrzmiała) na pytanie, jakie elementy tychże kultur przenikały się i które stanowiły czynnik dominujący. Ostatecznie M. Green odpowiedzi udzielił, szkoda, że w autoreferacie, a nie w publikacji. W artykule, opartym na solidnej podstawie źródłowej, Habilitant – przedstawiając koncepcje edukacyjne hugenotów na przykładzie swego rodzaju poradnika edukacyjnego Jeana Rou – dotknął istotnej w kontekście ocenianego cyklu tematycznego sfery prywatności. Przedstawił tu, jak głęboko hugenocki nauczyciel mógł wejść w sferę prywatności domu, w którym nauczał. Ta krótka analiza wypadła dość przekonująco.

W kolejnym artykule *Early Employment Networks of Paul Rapin-Thoyras: Huguenot Soldier and Tutor (1685–1692)* (“Diasporas: Circulations, Migrations, Histoire”, 2018, vol. 31, s. 101–114) M. Green zajął się głębszą analizą tytułowej postaci, znanej już z tekstu *A Huguenot Education...* Wykorzystał przy tym, co należy w tym miejscu z satysfakcją podkreślić, stosunkowo nowe teorie badawcze wchodzące coraz bardziej w przestrzeń badań historycznych. Mowa o teorii racjonalnego wyboru i sieciach historycznych (s. 101-102), które umożliwiły Habilitantowi próbę rekonstrukcji powiązań głównego bohatera z otaczającą go społecznością, w której w danym czasie funkcjonował. Jak istotne i przyszłościowe mogą być takie badania, zwłaszcza w oparciu o analizę sieci społecznościowych z wykorzystaniem nowych technologii obliczeniowych i wizualizacji wyników, pokazuje przykład najnowszej publikacji dotyczącej Ottokara II¹. Wprawdzie M. Green nie dokonał takiej wizualizacji, co nie jest zarzutem, a postulatem badawczym do rozważenia przez Habilitanta w przyszłości, ale przekonująco przedstawił poszczególne wybory życiowe tytułowego bohatera, konstatując, że przykład losów Rapina-Thoyrasa można postrzegać jako reprezentatywny dla uchodźców hugenockich z wyższych sfer (s. 114). Zarówno z tą, jak i z większością tez zawartych w artykule nie sposób się nie zgodzić, natomiast komentarza wymaga wniosek, że ścieżka kariery Paula Rapin-Thoyrasa w pierwszej połowie życia była zdeterminowana nie tyle jego umiejętnościami, co trzema sieciami, które te umiejętności wykorzystywały: rodzina, szlachta i hugenoci (s. 113). Wynika z tej tezy, a przynajmniej tak ją rozumiem, że Rapin był swego rodzaju bezwolnym trybikiem w gąszczu nie tylko klientalnych związków. A przecież sam Habilitant pisał, że była jeszcze jedna sieć powiązań i zależności bardzo istotna w życiu Rapina, czyli armia, w której on sam nawiązywał odpowiednie znajomości i które przydały mu się w przyszłości.

Pierwszy obszar badawczy, według autoreferatu, zamyka współautorski artykuł *At the Crossroads of a Philological Argument: New Letters of Jean Rou to Pieter Burman* (w: *Appunti Romani di Filologia: Studi e comunicazioni di filologia, linguistica e letteratura greca e latina*, 2016, vol. 18, s. 105–124). W publikacji Habilitant powraca do postaci – jak sądzę – najlepiej Mu znanej – Jeana Rou. Ta krytyczna edycja dwóch

¹ J. K. Ochab, J. Škvrňák, M. Škvrňák. *Detecting Ottokar II's 1248–1249 uprising and its instigators in co-witnessing networks*, “Historical Methods: A Journal of Quantitative and Interdisciplinary History”, 2022, vol. 55, nr 4, s. 189-208.

nieznanych wcześniej listów Rou adresowanych do Pietera Burmana, holenderskiego uczonego pokazuje, że M. Green posiadał umiejętności edycji tekstów nowożytnych. Artykuł został skonstruowany według tradycyjnych zasad edycji źródeł z obszernym wprowadzeniem, w którym Habilitant m.in. porównał dwie ówczesne szkoły krytyki tekstów – holenderską i francuską.

Do hugenockiej edukacji odwołuje się kolejna publikacja *Bridging the English Channel: Huguenots in the Educational Milieu of the English Upper Class* ("Paedagogica Historica", 2018, vol. 54, nr 4, s. 389-409). W artykule M. Green postawił sobie za cel przeanalizowanie zarówno edukacji publicznej, jak i prywatnego nauczania hugenotów w Anglii (s. 389). Wprowadzając w problematykę, zarysował sytuację hugenotów we Francji i Anglii oraz omówił tendencje edukacyjne w epoce nowożytnej. Zwrócił uwagę na wzrost zapotrzebowania na edukację wysokiej jakości na Wyspach wśród szlachty i zamożniejszych kupców angielskich. Na podkreślenie zasługuje to, że M. Green sięgnął do omówienia działalności kilku postaci, których w tekstach przedstawionych powyżej nie było (m.in. Claude de Sainliens, Solomon Foubert, Abel Boyer, Pierre Coste). Sporo miejsca poświęcił osobie Jeana/Johna Gailharda i jego traktatowi edukacyjnemu *The Compleat Gentleman*, słusznie akcentując te elementy dzieła, które pokazywały jego idee wychowawcze oraz specyfikę rozumienia przez hugenockiego wychowawcę zasad ówczesnej edukacji. Gailharda widzimy również jako nauczyciela podróżującego ze swoim uczniem Philipem Percevałem. W tym fragmencie M. Green dotyka aspektów prywatności, przedstawiając relacje między guwernerem a uczniem, które doprowadziły do odwołania Gailharda ze stanowiska.

W kolejnym artykule *The Orange-Nassau Family at the Educational Crossroads of the Stadtholder's Position (1628–1711)* ("Dutch Crossing: Journal of Low Countries Studies", 2019, vol. 43, nr 2, s. 99-126) dotyczącym problematyki edukacji Habilitant dokonał swego rodzaju prozopograficznej rekonstrukcji środowiska edukacyjnego stadhouderów, od Wilhelma II zaczynając, a na Wilhelmie IV kończąc. Na podstawie m.in. korespondencji rodziców z dziećmi z Royal Archives w Hadze przedstawił przebieg i rolę edukacji w kształtowaniu przyszłych stadhouderów jako polityków i dworzan. Przykład hugenockiego profesora teologii André Riveta posłużył M. Greenowi do wskazania ideałów, które przyświecały Fryderykowi Henrykowi, gdy zatrudniał tego wychowawcę dla

syna Wilhelma (s. 107). W tekście nie zabrakło passusów o wychowaniu religijnym, o nauce dworskiego obycia i manier czy wreszcie o wychowaniu wojskowym. Analiza materiału pozwoliła Habilitantowi na słuszną konstatację, że francuska kultura, język i obyczaje, kalwińskie wyznanie, a także poziom wykształcenia uczynił z hugenotów najlepszych nauczycieli (s. 119). Nie obyło się jednak bez sporów w łonie rządzących rodzin tak o kształt edukacji, jak i zatrudnianych wychowawców, co Autor zgrabnie w tekście udowodnił.

W publikacji *Reporting the Grand Tour: The Correspondence of Henry Bentinck, Viscount Woodstock, and Paul Rapin-Thoyras with the Earl of Portland, 1701–1703* ("Paedagogica Historica", 2014, vol. 50, nr 4, s. 465-478) M. Green przedstawił relacje nauczyciela – znanego nam już z publikacji ocenianych wyżej Paula Rapina-Thoyrasa – z uczniem Henrym Bentinckiem. Na podstawie analizy korespondencji Rapina oraz Henry'ego z jego ojcem Hansem Williamem Bentinckiem, 1. hrabią Portland skreślił obraz trudnych relacji wychowawcy z podopiecznym podczas ich Grand Tour. Ten interesujący tekst, oparty przede wszystkim na analizie kilkudziesięciu listów, wpisuje się w problematykę nowożytniej prywatności, której obraz M. Green konsekwentnie konstruuje.

Ostatnia publikacja dotycząca życia prywatnego to monografia *An Interreligious Dialogue: Portrayal of Jews in Dutch French-Language Periodicals (1680–1715)* (Łódź-Kraków 2022, s. 125). Bogato ilustrowane wydawnictwo jest poszerzoną wersją jednego z wcześniejszych artykułów² i prezentuje obraz Żydów we francuskojęzycznych periodykach, ukazujących się w Zjednoczonych Prowincjach na przełomie XVII i XVIII w. M. Green do analizy tytułowej problematyki wykorzystał czasopisma i gazety wydawane (poza jednym tytułem) przez hugenotów. Nie negując zasady pogłębiania analiz wcześniejszych publikacji, chciałbym zwrócić uwagę, że Autor zbadał te same wydawnictwa, które analizował w artykule. Co więcej, postawił właściwie identyczne pytania badawcze (s. 41). Jeśli „reanimuje się” przeprowadzone już badania, czytelnik ma prawo oczekiwać, że Autor dokona pewnych reinterpretacji, rozszerzy obszar analiz o nowe pytania etc. W ocenianym tekście tego ewidentnie zabrakło. Oczekiwałbym również

² M. Green, *The View of Huguenot Journalists on Jews and Other Religions in their Periodicals in the United Provinces, 1680–1715*, "Scripta Judaica Cracoviensia", 2017, vol. 15, s. 25-46.

choćby zdania wyjaśnienia, dlaczego podstawa źródłowa do analizy jest taka sama, jak w artykule. Czy to były wszystkie wydawane w tym czasie periodyki, czy jednak takich wydawnictw było więcej tego M. Green już nie dopowiedział. Konstatując, nie wystarczy – moim zdaniem – w pierwszym przypisie zaznaczyć, że skrócona wersja została opublikowana kilka lat wcześniej i zakończyć temat.

Monografię, składającą się z trzech części, poprzedza obszerny wstęp przedstawiający m.in. sytuację Żydów i hugenotów w Zjednoczonych Prowincjach. W znacznych fragmentach jest on odzwierciedleniem informacji zawartych w artykule *The View of Huguenot...* Również część pierwsza i druga to zmodyfikowana i miejscami poszerzona o nowe informacje narracja, którą można wyczytać z artykułu. Jednak elementem zupełnie nowym jest część trzecia o niechrześcijanach, w której Habilitant kreśli obraz muzułmanów, w tym Turków osmańskich (publikując ciekawe fragmenty źródłowe) i mieszkańców Królestwa Syjamu. Trudno znaleźć tu pogłębioną analizę, gdyż sam Autor stwierdził, że liczba wzmianek w badanych periodykach jest niewielka. Odnoszę także wrażenie, że ta część została nieco sztucznie doklejona do całości, niemniej jednak przynosi interesujące informacje pokazujące stosunek hugenotów do mało znanych w Zjednoczonych Prowincjach kultur. Według M. Greena najwięcej uwagi na łamach czasopism poświęcono kulturze syjamskiej, zwłaszcza życiu codziennemu i różnym aspektom prywatności, która niejednokrotnie szokowała hugenockich redaktorów (s. 101). Wracając do Żydów, w porównaniu z wcześniej opublikowanym artykułem Autor zmodyfikował swoje stanowisko i doszedł do wniosku, że z badanych periodyków wyłania się taki obraz, który pozwala wyodrębnić cztery ich grupy. Pierwsza to Żydzi z czasów biblijnych, druga – Żydzi z czasów Chrystusa, trzecia – Żydzi współcześni, żyjący na wygnaniu, czwarta – żydowscy rabini zarówno ci z czasów średniowiecznych, jak i współcześni. Nie podejmuję się tu dyskusji na temat racjonalności takiego podziału. Zakładając, że jest słuszny, mam jednak – być może nieuzasadnioną – wątpliwość czy korpus wykorzystanych do analizy źródeł jest na tyle reprezentatywny, by takiej klasyfikacji dokonywać.

Do drugiej perspektywy badawczej związanej z życiem prywatnym i prywatnością w XVII i XVIII stuleci M. Green zaliczył analizę egodokumentów. W tym obszarze jako



osiągnięcie przedstawił cztery artykuły, w tym jeden w druku (nie brany przeze mnie pod uwagę) oraz edycję źródłową. Pierwszy tekst *En privé & en public. The Childhood Letters of the Dutch Stadtholders* ("Journal of Early Modern History", 2020, vol. 24, nr 3, s. 253–279) napisał wspólnie z L. C. Nørgaardem i M. Birkedal Bruun. W pierwszej części Autorzy zajęli się traktatem pt. *Instruction du prince chrétien* autorstwa znanego z wcześniejszych publikacji teologa André Riveta, traktując analizę dzieła jako wprowadzenie do badania korespondencji pod kątem zawartych w niej sfer dotyczących prywatności. Nie zabrakło w publikacji odniesień do edukacji hugenotów na stadhouderskim dworze, by pokazać edukacyjny cel samej korespondencji, z której Autorzy wplatali cytaty obrazujące m.in. przygotowanie dzieci do pełnienia funkcji publicznych.

W kolejnym artykule *Spaces of Privacy in Dutch Early Modern Egodocuments* („Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis/Low Countries Journal of Social and Economic History”, 2021, vol. 18, nr 3, special issue Privacy and the Private in Early Modern Dutch Contexts, N. da Silva Perez (red.), s. 17-40) M. Green, poza krótkim omówieniem genezy i ewolucji pojęcia „prywatność” w języku niderlandzkim, zanalizował przestrzenie prywatności, zwłaszcza przestrzeń domową. Punktem wyjścia do tych badań był niepublikowany traktat *De Huysbou* autorstwa matematyka, fizyka i inżyniera Simona Stevina, w którym naszkicował wyidealizowany układ gospodarstwa domowego oparty na stopniach dostępności, mających w konsekwencji prowadzić do ograniczenia obcym dostępu do niektórych pomieszczeń w domu (s. 20). Habilitant słusznie podkreślał, że na tego rodzaju prywatność mogła sobie pozwolić rodzina, która posiadała odpowiednie fundusze. W dalszej części do analizy posłużyły źródła o charakterze pamiętnikarskim – diariusz poety i nauczyciela Davida Becka, dziennik uczonego Constantijna Huygensa juniora, sekretarza króla Anglii Wilhelma III Orańskiego czy wreszcie autobiograficzna relacja autorstwa Marii de Neufville. Analiza powyższych źródeł pozwoliła M. Greenowi m.in. pokazać, jak współcześni wyobrażali sobie własne przestrzenie prywatności i jaki mieli do nich stosunek emocjonalny. To interesujące badania, które umożliwiają wgląd, wprawdzie w stopniu ograniczonym i być może nie do końca obiektywnie, w mało przebadane obszary emocji czy mentalności jednostek w epoce nowożytnej.

Sfery prywatności dotyczy również najnowszy artykuł *Privacy in Jewish Egodocuments of Amsterdam (ca. 1680–1830)* (w: *Early Modern Privacy: Sources and Approaches*, red. M. Green, L.C. Nørgaard, M. Birkedal Bruun, Leiden-Boston 2022, wyd. Brill, s. 213-242). Na podstawie analizy trzech zróżnicowanych gatunkowo źródeł pochodzących z różnych okresów M. Green kreśli obraz prywatności wspólnoty. Do badań posłużyły Mu: historia rodzinna Izaaka de Pinto spisana ok. 1680 r., kronika Abrahama Chaima Braatbarda, napisana w połowie XVIII w. oraz wspomnienia Mojżesza Salomona Assera napisane na początku XIX w. Walorem artykułu jest analiza – która bardzo dobrze wypada w warstwie formułowania wniosków – trzech wydawałoby się zupełnie odmiennych źródeł, ale napisanych w jednej miejscowości – Amsterdamie. Oczywiście, co przyjmuję z zadowoleniem, Habilitant zdaje sobie sprawę, że do tego rodzaju źródeł należy podchodzić z należytą ostrożnością (s. 214), bowiem nie zawsze muszą odzwierciedlać opisywaną przez ich autorów rzeczywistość. Porównując treść źródeł, M. Greenowi udało się uchwycić, jakie elementy były uważane za sferę prywatności u wszystkich autorów (ciało, dom i społeczność). Udało Mu się również pokazać, jak jednostki były motywowane przez społeczność do akceptacji w ingerencję własnego ciała i własności, by stać się częścią żydowskiej społeczności. Pokazując na wybranych przykładach koegzystencję żydowskich wspólnot z niderlandzkim społeczeństwem, Autor słusznie zauważa konieczność dalszych badań nad holenderskimi dokumentami, które pozwolą wskazywać i wyjaśniać różnice i podobieństwa dotyczące prywatności różnych wspólnot wyznaniowych zamieszkujących nowożytny Amsterdam.

Ze szczególną satysfakcją przyjmuję edycję źródłową *Le Grand Tour 1701-1703. Lettres de Henry Bentinck, vicomte de Woodstock, et de son précepteur Paul Rapin-Thoyras, à Hans Willem Bentinck, comte de Portland*, red. M. Green, seria: *Vie des Huguenots*, vol. 89, Paryż 2021, wyd. Honoré Champion Éditeur, ss. 376. Przedstawione do oceny wydawnictwo – zawierające 104 niepublikowane listy – spełnia wymogi stawiane edycjom źródłowym. Składa się z obszernego, naukowego wstępu, w którym znalazły się biografie autorów edytowanej korespondencji, analiza tejże oraz krótki zarys tytułowego Grand Tour. Edycję listów poprzedzają rejestry w języku francuskim. Oceniając samą edycję korespondencji, na podkreślenie zasługują obszerne komentarze, uzupełnienia i wyjaśnienia, które M. Green zawarł w 720 przypisach. Całość uzupełnia



sześć aneksów, wśród których znajduje się m.in. edycja ośmiu listów związanych z tytułową podróżą edukacyjną, lista odwiedzonych miejscowości, projekt autorstwa Jeana Rou adresowany do Woodstocka dotyczący edukacji historii przed jego podróżą oraz rejestry listów z Grand Tour w języku angielskim. Wydawnictwo zwieńcza obszerna bibliografia wykorzystanych źródeł i opracowań, a także indeksy miejscowości i osobowy. Nie ulega wątpliwości, że starannie przygotowana edycja będzie stanowić podstawę do badań nad różnymi aspektami prywatności i stanowi wartościowy element wskazanego osiągnięcia naukowego.

Nie jest łatwo jednoznacznie ocenić przedłożony przez Habilitanta cykl tematyczny, choćby z uwagi na to, że M. Green siłą rzeczy odwołuje się do swoich wcześniejszych badań. Stąd nie może uciec od pewnych powtórzeń, analizowania działalności tych samych postaci. Najlepiej widać to na przykładzie powrotów przez Habilitanta do bohatera dogłębnie zbadanego w doktoracie opublikowanym w 2015 r., czyli Jeana Rou³. Dość częste przywoływanie jego postaci w publikacjach o hugenockiej edukacji jest warsztatową słabością, choć zdaję sobie sprawę, że specyfika problematyki niektórych publikacji tego wymagała. Z drugiej strony oceniane publikacje dowodzą, jak ważną rolę hugenoci odgrywali w nowożytnej edukacji i jak specyficzną problematyką jest prywatność i życie prywatne, która to problematyka nie we wszystkich publikacjach jednakowo wybrzmiała. Mimo tych uwag M. Green skreślił w miarę spójny obraz życia prywatnego w Europie Zachodniej w XVII i XVIII stuleciu. Może miejscami nieco zbyt jednostronny, bo dotyczący głównie hugenotów, ale w jakimś stopniu inspirujący do dalszych badań. W tym miejscu na uwagę zasługuje fakt, że dr Green w swoich analizach jest przekonujący, trafnie dobiera przykłady i umiejętnie analizuje materiał źródłowy, dochodząc do zasadnych i prawidłowo sformułowanych wniosków poza wyjątkami, które zasygnalizowałem wyżej.

Odnosnie do oceny warsztatu badawczego chciałbym wyraźnie podkreślić skrupulatność Habilitanta w dokumentowaniu swoich badań. Każda publikacja posiada bogaty, często rozbudowany aparat naukowy, pokazujący erudycję Autora i uczciwość badawczą. M. Green, zgodnie z zasadami sztuki pieczołowicie powołuje się w przypisach na

³ M. Green, *The Huguenot Jean Rou (1638-1711). Scholar, educator, civil servant*, Paris 2015.



różnorodnych źródła informacji. Właściwie każdy tekst posiada obszerną, niekiedy wręcz imponującą literaturę, przejrzystą i logiczną konstrukcję, a narracja jest prowadzona w sposób klarowny. Z lektury poszczególnych publikacji wynika ponadto, że Habilitant prowadził szeroką kwerendę źródłową w licznych europejskich archiwach.

Przedłożone osiągnięcie naukowe – w moim przekonaniu – wnosi nową wiedzę do nauki historycznej, zwłaszcza krajów, do których odnosi się terytorialnie, a analiza przedłożonej dokumentacji pozostałego dorobku naukowo-badawczego i aktywności naukowej, zwłaszcza udziału w projektach badawczych, oraz osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzatorskich pozwala pozytywnie ocenić te obszary działalności Habilitanta. Tym bardziej że aktywność badawcza dr. M. Greena szeroko wykracza poza uczestnictwo w ogólnopolskim życiu naukowym i ma głównie charakter międzynarodowy.

Konkluzja

Reasumując, w mojej opinii Habilitant przedłożył główne osiągnięcie naukowe, które wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny historia oraz wykazał się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Tym samym dr Michael Green spełnia warunki określone w art. 219, ust. 1 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dn. 20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2018, poz. 1668) i w związku z tym opiniuję pozytywnie wniosek o dopuszczenie dr. Michaela Greena do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Andrzej Korzyński
